

Inhoud

Inleiding

Het beste van Zweden	6
De spirit van Zweden	17
Een woest land	19

Geschiedenis

Belangrijke data	24
Gletsjers, graven en Vikingen	27
Het christendom en de Middeleeuwen	33
Grondlegger van een dynastie	36
Een Europese grootmacht	39
Het tijdperk van vrijheid	45
Een eeuw van veranderingen	51
Het industriële wonder	57
De vredestitlers	64
Alfred Nobel	68
Het Zweedse model	71

Karakteristieken

De Zweden van nu	81
Het gezinsleven	87
De strijd om gelijkheid	93
Het immigrantenvraagstuk	97
De Samen	103
Kunst in Zweden	107

Woorden, muziek en celluloid	115
De vrije natuur	123
Vangst van de dag	131
Natuur en natuurbehoud	135
Eten en drinken	139
Feesten en festivals	145

Thema's

Uittocht naar Amerika	52
Het niet-gebonden land	67
De Finse connectie	98
Potje tennis?	126
Een lesje Zweedse etiquette	140
De langste galerie ter wereld	178
Het Rijk van het Glas	202
Rondom het Siljan	256

Wetenswaard

De plunderende handelaars	30
Traditionele Zweedse interieurs	112
Opstomen tussen de eilanden van de scherenkust	186
Kunstnijverheid in het hoge noorden	282

Reizen door Zweden

Inleiding	155
Stockholm	161
De omgeving van Stockholm	189
Het zuiden van Zweden	197
Gotland	209
Göteborg	213
De westkust	225
De grote meren	235
Het Götakanaal	249
Dalarna	253
De centrale provincies	263
Lapland	273
De noordoostkust	285

Reisinformatie

Vervoer	298
Accommodatie	302
Uit eten	311
Activiteiten	319
Praktische informatie	326
Taal/Lezenswaard	331

Voor een volledige inhoudsopgave van de Reisinformatie zie pagina 297.

Fotoverantwoording	334
Colofon	335
Index	336

Kaarten

Zweden	156
Stockholm-centrum	158
De archipel van Stockholm	180
Uppsala	190
De omgeving van Stockholm	192
Het zuiden van Zweden	198
Malmö	200
Gotland	210
Göteborg	214
De westkust	226
De grote meren	236
Dalarna	254
De centrale provincies	264
Lapland	274
De noordoostkust	286
Metro Stockholm	341

Voorflap Zweden

Achterflap Stockholm

HET BESTE VAN ZWEDEN: TOPBEZIENSWAARDIGHEDEN

Verken de aantrekkelijke steden en fascinerende geschiedenis, luier aan het strand, slinger door de sneeuw, snack met zeebanket, wandel door de sparrenbossen of laat de wereld aan u voorbijtrekken vanaf het dek van een stoomschip: hier vindt u enkele van de hoogtepunten die Zweden te bieden heeft.

△ **Stockholm.** De eerste Groene Hoofdstad van Europa 'drijft' op 14 eilanden. Gamla Stan is een wirwar van middeleeuwse steegjes en huizen. *Zie blz. 161.*

▽ **Göteborg.** Verken de op één na grootste stad van Zweden te voet, per tram of met de boot, stap in de achtbaan in het pretpark Liseberg en geniet van de dagvangst in een van de uitstekende visrestaurants van Göteborg. *Zie blz. 213.*

△ **De kust van Bohuslän.** Zoonabbidders trekken in de zomer in groten getale naar de zandstranden van Bohuslän of stappen in de zeilboot of kajak om de duizenden eilanden, scheren, rotsen en riffen voor de kust te verkennen. *Zie blz. 230.*

△ **Visby, Gotland.** Muren met torens en poorten omgeven deze middeleeuwse Hanzestad met zijn scheefgezakte huizen, keienstraatjes en met rozen overgroeide ruïnes. In augustus brengen troubadours en ridders het verleden tot leven tijdens de *Medeltidsveckan* (Middeleeuwse Week). *Zie blz. 210 en 211.*

△ **Inlandsbanan.** Deze historische spoorweg loopt door het binnenland van Zweden naar de poolcirkel. Onderweg wordt gestopt om wat te eten in een dorpje of om rendieren van het spoor te jagen. *Zie blz. 268.*

▷ **Götakanaal.** Ga in een lagere versnelling en vaar in een stoomschip over een waterbouwkundig hoogstandje. De vierdaagse cruise van kust tot kust voert door stadjes en dorpen die u niet mag missen. *Zie blz. 249.*

◁ **Kungsleden.** Het Koningspad, het beroemdste langeafstandspad van Zweden, voert door de bergen van Lapland, dwars door donkere bossen en weidse, groene dalen waar 's zomers alpiene planten bloeien. *Zie blz. 281.*

△ **Winters Zweden.** Verblijf in het van glasheldere blokken rivierijs gebouwde IJshotel, bezoek de februarimarkt van de Samen in Jokkmokk of geniet van het feeëriekke noorderlicht dat veelkleurig over het firmament golft. *Zie blz. 280 en 283.*

△ **Glasriket.** Glasriket (het Rijk van het Glas) in Zuid-Zweden is een regio met oude glasfabrieken. Sla uw slag met glanzende kommen en vazen in warme kleuren, zie de glasblazers aan het werk of waag zelf eens een poging. *Zie blz. 202.*

▽ **Scheepswrakken.** De macht van het 17e-eeuwse Zweden wordt geïllustreerd door twee grote oorlogsschepen. In het Kalmar Länsmuseum zijn 30.000 voorwerpen uit de *Kronan* ondergebracht, in het Stockholmse Vasa Muséet is het geborgen wrak van de *Vasa* in zijn oude luister hersteld. *Zie blz. 172 en 205.*

HET BESTE VAN ZWEDEN: ANDERE HOOGTEPUNTEN

Ontdek romantische kastelen, ga op avontuur in de wildernis, bezoek de leukste zomerfeesten, proef wonderlijke gerechten en doorgrond de geheimen van de Zweedse ziel - hier vindt u in één oogopslag het beste wat Zweden te bieden heeft.

ECHT ZWEEDS

Dalapaardjes. Bekender symbool van Zweden dan de Zweedse vlag. In Nusnäs kunt u zien hoe deze felrode paardjes worden gesneden en beschilderd.

Zie blz. 256.

Huis van Carl Larsson.

Het aan een meer gelegen huis van de schilder is een harmonieuze combinatie van liefde, een gelukkig gezinsleven en Zweeds ontwerp. *Zie blz. 257.*

Ijshotel. Pak uw warmste pyjama in voor een verblijf in dit winterse paleis, een unieke ijssculptuur die in het voorjaar weer wegsmelt. *Zie blz. 280.*

Kerkdorp Gammelstad.

Dit prachtig bewaard

gebleven voorbeeld van een Scandinavisch kerkdorp met 424 houten huisjes rond een kerk staat op de Werelderfgoedlijst van de Unesco.

Zie blz. 292.

Rotstekeningen bij

Tanumshede. De *hällristningar* in Bohuslän bieden een kijkje in de gewoonten en geloofspraktijk van de mensen die hier 4000 jaar geleden woonden. *Zie blz. 232.*

Vasaloppet. Deze

jaarlijkse, afmattende langlaufwedstrijd van Sälen naar Mora herdenkt een belangrijk voorval uit de Zweedse geschiedenis. *Zie blz. 258.*

Kalmar Slott.

DE MOOISTE KASTELEN EN PALEIZEN

Drottningholms Slott.

Dit op Versailles geïnspireerde paleis, dat op de Werelderfgoedlijst van de Unesco staat, herbergt twee unieke 18e-eeuwse pareltjes: het hoftheater en het Chinese paviljoen. *Zie blz. 180.*

Kalmar Slott. Een renaissancekasteel met torens, slotgracht, ophaalbrug en een geheime gang, aangelegd in opdracht van de paranoïde koning Erik XIV. *Zie blz. 205.*

Gripsholms Slott. Deze prachtige koninklijke residentie aan het

Mälarmeer herbergt de Zweedse Nationale Portretcollectie... en een 260 jaar oude opgezette leeuw. *Zie blz. 194.*

Borgholm Slott. De donkere ruïnes van Borgholm Slott op het eiland Öland bieden in de zomer een spectaculair decor voor toneelvoorstellingen en concerten in de openlucht. *Zie blz. 206.*

Läckö Slott. Dit barokkasteel aan het water is een van de hoogtepunten van een cruise per stoomboot over het Götakanaal. *Zie blz. 243 en 249.*

Een van de vermaarde Dalahästen (Dalapaardjes).

DE BESTE BUITENACTIVITEITEN

Bevaar de Stockholmse archipel. Op de drempel van Stockholm liggen 24.000 eilanden op u te wachten. Verken ze met een historische schoener of een modern luxejacht. *Zie blz. 186.*

Bouw een vlot. Zak de Klarälven af op een zelfgebouwd houten vlot en breng de dag al luierend, etend, vissend en speurend naar bevers door. *Zie blz. 238-239.*

Snorkelroutes. Verken de zeebodem in het nieuwste nationale park van Zweden, Kosterhavet,

door de gemarkeerde snorkelroutes te volgen. *Zie blz. 233.*

Hondensleeën. Span een team Siberische husky's voor uw slee en race weg naar de poolcirkel. *Zie blz. 277.*

Schaatsen. De stijfbevoren meren en rivieren zijn een winterspeeltuín waar u kilometerslange schaatstochten kunt maken. *Zie blz. 125.*

Orsa Rovdjurspark. Speur naar beren, wolven en andere vleeseters in het Orsa-roofdierenpark. *Zie blz. 255.*

Varen met een vlot op de Klarälven.

DE LEUKSTE FESTIVALS EN EVENEMENTEN

Midzomer. Steek bloemen in je haar, drink aquavit en dans rond de meiboom als een echte Zweed tijdens het vrolijkste feest van Scandinavië. *Zie blz. 146.*

Dalhalla. In de zomer komen operaliefhebbers in groten getale naar dit unieke theater - een kalksteengroeve met een fantastische akoestiek - om topartiesten te zien optreden. *Zie blz. 254.*

Medeltidsveckan. Ridders en jongleurs vermaken het publiek

tijdens de Middeleeuwse Week van Visby in augustus. *Zie blz. 209.*

Stockholm Pride Week. In juli vindt het grootste Gay Pride-evenement van Scandinavië plaats met lezingen, films, theater, feesten en een optocht die 60.000 deelnemers trekt. *Zie blz. 174.*

Kerstmarkt in Skansen. In het aansprekende openluchtmuseum van Stockholm wordt de kersttijd ingeluid met lichtjes, gemberkoek en bishopswijn. *Zie blz. 173.*

Het Midzomerfeest wordt uitbundig gevierd.

HET LEKKERSTE ETEN

Kräfter-feestjes.

In augustus zijn een feestmuts en een doekje onmisbaar bij het verorberen van rivierkreeftjes en het drinken van aquavit. *Zie blz. 142.*

Smörgåsbord. Met het Zweedse smörgåsbord is het buffet tot een kunstvorm verheven. Geniet van prachtig bereide warme en koude hapjes. *Zie blz. 139.*

New Nordic-keuken.

De nieuwe noordse keukens, gewijd aan de beste producten die Scandinavië te bieden heeft, heeft Zweden internationaal op de culinaire kaart gezet. *Zie blz. 141.*

Visrestaurants.

Zet koers naar Göteborg en de westkust voor verser dan verse kreeft, garnalen, mosselen en oesters. *Zie blz. 142.*

Fika. De fika wordt gekoesterd in Zweden: de gelegenheid om met vrienden bij te kletsen onder het genot van een kop koffie en een kaneelbroodje. *Zie blz. 82.*

Haringspecialiteiten.

In 2012 rukte de nooddienst voor gaslekken uit naar een flat in Södermalm. De bron van de stank? Een net geopend blikje *surströmming* (gefermenteerde haring)... *Zie blz. 139.*

leden geslagen toen een meteoriet met een doorsnee van 2,5 km op aarde terecht kwam.

De middernachtzon

Net als de Zweden lijkt de zon 's zomers nooit naar bed te willen. Als u binnen de poolcirkel verkeert, ziet u dat de zon nooit helemaal ondergaat, maar een boog boven de horizon beschrijft. Hoe verder u naar het noorden gaat, hoe meer dagen de middernachtzon te zien is. In Abisko, een van de noordelijkste plaatsen van Zweden, blijft de zon van eind mei tot half juli boven de horizon: een periode van wel 56 dagen. Dit fenomeen heeft te

maken met de hoek van de aardas ten opzichte van de baan van de aarde rond de zon. Daardoor is de noordpool in de zomer altijd naar de zon gekeerd - en in de winter altijd naar het duister.

Het noorderlicht

Wanneer de zomer definitief ten einde is en zich somberder tijden aandienen, biedt het woest over de winterhemel golvende en pulserende groen, paars, roze en rood van het noorderlicht, aurora borealis, enige verlichting. De Samen geloofden dat de lichtstralen de rusteloze geesten van de doden waren. Als je niet stil was, als je geen respect

Het noorderlicht in het hoge noorden van Zweden.

DE ZWEDSE FAUNA

Zweden biedt plaats aan een opwindende verzameling wilde dieren, waaronder kolossen zoals de bruine beer (*Ursus arctos*), de koning van het woud. Heel veel kans maakt u niet om deze schuwe dieren in het wild te zien, maar u kunt altijd smokkelen en het grootste berenpark van Europa, het Orsa Rovdjurspark in Dalarna, bezoeken.

De wolf (*Canis lupus*) wordt in de hele regio met uitsterfing bedreigd, maar vecht terug. In het noorden houden rendierhoeders ze op afstand; de grootste concentratie zit in Midden-Zweden. Nog zeldzamer is de lynx, die vooral 's nachts jaagt en zich zelden vertoont. Van alle roofdieren in Zweden laat de veelvraat, een marterachtige, zich het minst vaak zien. In de afgelegen noordelijke

bergstreken leven ongeveer 600 exemplaren. Wie langs de Noorse grens gaat wandelen of skiën, goed oplet en stil is, komt misschien wel poolvossen tegen.

De eland kan van kop tot romp 2 m worden, een volwassen mannetje met gewei zelfs 2,7 m. De dieren hebben de gevaarlijke gewoonte in het pad van rijdende auto's rond te lummelen. Op verschillende elandhouderijen kunt u de dieren van dichtbij bekijken. Een van de leukste Zweedse dieren is de bever. Aangezien hij in het water geen natuurlijke vijanden heeft, kunt u hem het beste rond zonsopkomst of -ondergang vanuit een boot observeren. Met 150.000 exemplaren van dit dier in de centrale meren en rivieren moet dit lukken!

Het niet-gebonden land

Zweden is tijdens de wereldoorlogen neutraal gebleven, maar handhaaft een leger voor de eigen veiligheid.

De Zweedse koning Karel XIV Johan stond aan de basis van de langdurige neutraliteit van het land. In de jaren dertig van de 19e eeuw verzekerde hij de Britse en de Russische regering dat Zweden geen aanspraak meer maakte op de provincies langs de oost- en zuidkust van de Oostzee die het na de napoleontische oorlogen had verloren. Zweden, zo stelde hij, zou niets doen dat zijn bestaan als onafhankelijke staat in gevaar zou kunnen brengen.

Niet iedereen was blij met het officiële standpunt. Het verlies van Finland aan Rusland in 1809 had de nationale trots danig aangetast. De adel van beide landen onderhield nauwe banden en het Zweeds was de officiële taal van Finland. De unie met Noorwegen in 1814 kon het verlies van Finland niet goedmaken. De twee landen konden slechts met een strak beleid bij elkaar worden gehouden, totdat de unie in 1905 werd ontbonden.

In de jaren voorafgaand aan de Eerste Wereldoorlog voelde Zweden de hete adem van Rusland in zijn nek en zocht toenadering tot Duitsland. Duitsland bleek een vriendschap met Zweden echter slechts als dreiging richting Rusland te willen gebruiken. Enkele dagen na het uitbreken van de oorlog verklaarde Zweden zich officieel neutraal.

Tegen het eind van die oorlog kwam de neutraliteit onder druk te staan toen in Finland een burgeroorlog uitbrak tussen de Witte Garde en de door Rusland gesteunde Rode Garde. Een overwinning van de Roden zou een bedreiging voor Zweden inhouden, maar Zweden beschouwde een militaire interventie als nog riskanter.

In 1920 bevond Zweden zich in een gunstiger positie dan ooit. Duitsland en Rusland hadden de oorlog verloren, Finland was onafhankelijk, de Duitse invloed in Denemarken was voorbij en geen enkele Scandinavische staat was schatplichtig aan een grootmacht. Zweden probeerde de macht van andere landen te beperken via de Volkenbond. In 1925 kondigde het een eenzijdige ontwapening af.

Ook in de Tweede Wereldoorlog bleef Zweden neutraal, hoewel vrijwilligers uit het Zweedse leger samen met de Finse Witten tegen Rusland streden. Zweden zag de dringende noodzaak van herbewapening in. Denemarken en Noorwegen waren in

1940 bezet door Duitsland, dat ook Zweden dreigde binnen te vallen. De Zweedse regering werd door het publiek onder druk gezet partij te kiezen.

De coalitieregering besloot om Zweden koste wat kost buiten de oorlog te houden en stond met tegenzin toe dat Duitse troepen met verlof via Zweden reisden. Velen zagen dit als immoreel. Anderen waren van mening dat Zweden juist dankzij zijn neutraliteit een humanitaire bijdrage kon leveren die zwaarder woog dan welke militaire bijdrage ook. Na de oorlog werden Noorwegen en Denemarken lid van de NAVO en tekende Finland in 1948 een vriendschapsverdrag met de Sovjet-Unie. Zweden

Een Zweedse EUFOR-soldaat.

besloot zijn niet-gebondenheid in vredestijd te handhaven: dan zou zijn neutraliteit in oorlogstijd een logische voortzetting zijn. Sindsdien is het land zeer actief geweest in de Verenigde Naties en heeft het zich ingezet voor vrede en ontwapening.

De gewapende neutraliteit dwingt Zweden in een spagaat. Om een modern defensieapparaat te onderhouden moet Zweden een wapenindustrie hebben, maar een wapenindustrie die alleen het eigen land bedient brengt onaanvaardbaar hoge kosten met zich mee. En dus moesten de fabrikanten ook buiten de grenzen op zoek naar klanten. En zo kan het gebeuren dat het vredelievende Zweden inmiddels de op twee na grootste wapenexporteur ter wereld is (na Israël en Rusland, en gerekend per hoofd van de bevolking). □

DE SAMEN

De Samen wonen al sinds mensenheugenis in het ruige Lapland en zijn afhankelijk van de seizoenen en hun rendieren.

Ze noemen zichzelf ‘het volk van de acht seizoenen’: de inheemse Samen, ooit bekend als de Lappen. Hun vaderland Sápmi strekt zich uit over het uiterste noorden van Noorwegen, Zweden en Finland en het Russische schiereiland Kola. Van de in totaal 80.000 Samen wonen er 20.000 in de noordelijkste provincie van Zweden, Lapland, een uitgestrekte wildernis waar de natuur en de rendieren de loop van het jaar bepalen.

In de 8e eeuw omschreef de Lombardische monnik Paulus Diaconus het rendier als een niet zo groot, maar sterk en robuust dier dat ‘veel weg had van een hert’. Dit was niet de eerste geschreven bron die naar de Samen en hun land verwees. Zowel de Romeinse geschiedschrijver Tacitus als de latere Procopius had Scandinavië al genoemd. Het is onwaarschijnlijk dat Tacitus of Procopius het uiterste noorden heeft bezocht, maar misschien is Paulus Diaconus er wel geweest: hij beschrijft de met sneeuw bedekte bergen, de kleding van de Samen en de vaardigheid waarmee ze rondtrokken. Hij was ook de eerste die in zijn geschriften gewag maakte van de middernachtzon en de winterzonnewende.

Zware tijden

De acht seizoenen van Lapland beginnen in april met de lente-winter, als de vlakten nog onder een dikke laag sneeuw schuilgaan. De rendieren moeten diep in de sneeuw graven naar hun belangrijkste voedsel, korstmossen: rendiermos, het aan boomtakken hangende baardmos of paardenhaar-mos, dat de komische naam ‘geestelijk wrak’ draagt. De rendieren hebben het zwaar, maar ook voor de Samen, die de beesten fokken en de kudden verzorgen, is het hard aanpoten.

Het voorjaar hangt echter in de lucht; binnen afzienbare tijd zullen ze de bergen in trekken. De mannetjes hebben hun gewei afgeworpen en de

Traditionele Samen-messen.

wijfjes dragen een jong in hun opgezwollen buik. De zon laat zich begin mei weer zien. Dit is het tweede seizoen, wanneer de wijfjes klaar zijn om te kalven.

Niet lang daarna dient de lente-zomer zich aan. In de bergen bloeien de heide, trollius, kruipbraam en talloze andere soorten - een lust voor het oog. De regio kent een rijke flora, en de levenswijze van de bevolking biedt een unieke blik in een unieke cultuur.

Moderne methoden

De rendierhouder van nu verschilt sterk van zijn voorouders. In het verleden, nog tot in de eerste decennia van de 20e eeuw, trok de hele familie met de rendieren mee de bergen in. De lastrendie-

verkennen is te schaats. Met een paar toerschaatsen kunt u met relatief weinig inspanning vrij grote afstanden afleggen. Uw beloning: de kans om van een fantastisch poollandschap te genieten waar u vrijwel niemand anders tegenkomt.

Rodekruizenroutes

Waar 's zomers wandelaars over de paden in de vrije natuur trekken, trekken 's winters langlaufers hun sporen. Natuurlijk zijn de paden zelf niet zichtbaar, maar om verdwalen te voorkomen zijn ze gemarkeerd met rode kruizen op palen. En om te garanderen dat het volgende kruis ook in een

Åre skiwedstrijden om de wereldcup gehouden; de regio probeert ze ook voor 2019 weer in de wacht te slepen. U kunt hier dan ook honderden uitstekend geprepareerde pistes van topklasse vinden, met snelle liften en gondels. Voor snowboarders zijn er halfpipes en sneeuwparken.

Hondensleeën

Wie de winterse wildernis op een heel andere manier wil verkennen, kan er met de hondenslee opuit gaan. In het noorden zitten tal van bedrijfjes die deze sport aanbieden, onder meer in Åre en Kiruna. Neem de teugels zelf ter hand of laat de

Sneeuwschoenwandelaars op een rodekruizenroute.

dichte sneeuwstorm nog waarneembaar is, zijn de kruizen op relatief korte afstand van elkaar geplaatst. Met helder weer vormen de honderden kruizen die tot aan de einder tegen de witte vlakten afsteken een wonderlijk plaatje.

Fantastische pistes

Het alpiene skiën trekt steeds meer bezoekers uit heel Europa naar Zweden, waar meer sneeuwzekerheid en minder kans op lawines is dan in de wintersportoorde in de Alpen en de diversiteit aan pistes steeds groter wordt. Åre is nu het grootste alpiene skioord van Noord-Europa, Sälen is het populairst bij de Zweden zelf. Beide plaatsen bieden gevarieerde pistes en faciliteiten voor zowel alpiene skiërs als langlaufers. In 2007 zijn in

husky's van uw hondenslee mannen door een gids, die u graag zal vertellen hoe sledehonden verzorgd moeten worden en allerlei wetenswaardigheden met u zal delen, bijvoorbeeld dat de Samen 180 woorden kennen die met sneeuw en ijs te maken hebben. Het in Groenland gebruikelijke hondensleeën is nu ook in Zweden ingeburgerd.

Een waterval van ijs beklimmen

In het uitgebreide *smörgåsbord* van Zweeds wintersportvermaak zitten ook rodelen, ritjes met de rendierslee en wakvissen (*pimpling*), dat op tal van meren en rivieren wordt bedreven. U kunt zelfs gaan ijsklimmen. Veel wintersportplaatsen hebben toegang tot bevroren watervallen en bieden het benodigde klimmateriaal en gidsen.

REIZEN DOOR ZWEDEN

Een gedetailleerde gids van het hele land, waarbij de belangrijkste bestemmingen met een cijfer (of letter) zijn aangegeven op de kaartjes (bijvoorbeeld ❶).

Dalapaardjes.

Als u heel Zweden zou laten scharnieren om zijn zuidelijkste stad Malmö, dan zou het noorden van het land tot aan Napels reiken. Hoewel dit lange, smalle land het grootste van Scandinavië is, is het met 9,8 miljoen inwoners een van de dunstbevolkte landen van Europa.

Wie boven Zweden vliegt ziet een land van bossen waartussen meren glinsteren. Zelfs Stockholm, dat een veel groter oppervlak beslaat dan men op basis van de 900.000 inwoners zou verwachten, is een stad van zee, meren en ruimte, waar u nooit ver weg bent van de duizenden eilanden van de archipel, die tot aan de Oostzee reikt. Reist u per boot vanuit West-Europa, dan is de schitterende havenstad Göteborg aan de westkust uw eerste kennismaking met het land. Deze tweede stad van Zweden staat bekend om zijn brede avenues en grachten. De derde grote stad, Malmö, ligt in het uiterste zuiden en is eveneens een haven; vanaf hier is het via de brug over en de tunnel onder de zee-engte door nog maar een half uur naar Denemarken.

Naast deze drie grote steden telt Zweden twee universiteitssteden: Lund, nabij Malmö, en Uppsala, ten noorden van Stockholm. Uppsala is de oude hoofdstad van Uppland, de kerkmot van Zweden en van de oude heidense praktijken.

Buiten deze centra biedt Zweden wegen die door eindeloze bossen lopen, een kust met ruige rotsen en vlakke stranden en in het noorden ongerepte bergen die zich ideaal lenen voor zomertrektochten en wintersporten. De zuidelijke provincies Skåne, Blekinge en Halland (en Bohuslän aan de westkust) hoorden eeuwenlang bij Denemarken; in Skåne wordt nog altijd met een licht Deens accent gesproken. Het zuiden van Midden-Zweden wordt gekenmerkt door het grote Väner- en Vättermeer. Ze vormen het hart van een netwerk van waterwegen die samen met het eigenlijke kanaal als 'Götakanaal' worden aangeduid en waarover u dwars door het breedste deel van Zweden van Stockholm naar Göteborg kunt varen.

Het geografische hart van Zweden is het verder naar het noorden gelegen Dalarna, dat vanwege de vele levend gehouden tradities wel de folkloreprouvincie wordt genoemd. Aan het eind van de lange weg of spoorlijn naar het noorden wachten de bergen; veel toppen zijn het hele jaar door met sneeuw bedekt. Dit is het land van de middernachtzon en van het inheems Scandinavische volk der Samen, die zich tijdens hun omzwervingen met hun rendierkudden weinig aan de nationale grenzen gelegen laten liggen. □

Schilderachtig Valholm.

STOCKHOLM

De Zweedse hoofdstad is een stad van eilanden, waar paleizen en vredige plekjes de oevers sieren en keienstraatjes naar chique winkels, cafés en culturele bezienswaardigheden voeren.

Stockholm strekt zich uit over veertien eilanden in een meer met kalm water. Niet voor niets wordt het 'de stad die op het water drijft' genoemd. De vele boten en bruggen tussen de eilanden stellen de bezoeker in staat naar eigen inzicht van de keienstraatjes van Gamla Stan (Oude Stad) naar de bruisende cafés en clubs van Södermalm te dwalen. Stockholm is een stad voor romantici: vaar bijvoorbeeld eens naar het betoverende Drottningholms Slott, reis terug naar de tijd in de Vikingnederzetting Birka of vergaap u in het Vasa Muséet aan het schitterend geres taureerde wrak van een 17e-eeuws oorlogsschip. Daal af in de ondergrondse en verken de langste galerie ter wereld of rep u naar boven in een van de vele torens en geniet van een weids uitzicht over de levendige stad.

Het mooiste uitzicht over de daken van deze laagbouwstad hebt u vanaf het observatieplatform boven in de 155 m hoge **Kaknästornet** (Kaknäs-zendmast; Ladugårdsgärdet; jan. dagelijks 10.00-17.00 uur; feb.-mrt. ma. 10.00-17.00, di.-za. 10.00-21.00 en zo. 10.00-18.00 uur; jun.-aug. ma.-za. 9.00-22.00 en zo. 9.00-18.00 uur; apr.-mei en sep.-nov. ma.-za. 10.00-21.00 en zo. 10.00-18.00 uur; dec. ma.-za. 10.00-21.00 en zo. 10.00-20.00 uur). In de diepte ontvouwt zich een glinsterend panorama van blauw water, rode oudbouw die scherp tegen het wit en glas van nieuwbouw afsteekt, en het groen van bomen en gras. Wie het nóg hogerop wil zoe-

ken, kan de stad vanuit een luchtballon bekijken. Stockholm is een van de weinige hoofdsteden ter wereld die ballonvaarten binnen de stadsgrenzen toestaan.

In de winter gaat de stad schuil onder een witte deken, die de kleuren tot pasteltinten doet verbleken. De zomerveerboten en plezierjachten liggen dan vast in het dikke ijs van de baaien die tot ver in het centrum van Stockholm reiken. In die donkere periode houden de ijsbrekers alleen de waterwegen open rond de werven waar de schepen naar Finland en Denemarken aanmeren.

Het drukke Gamla Stan.

De langste galerie ter wereld

De prijs van een metrokaartje biedt bezoekers van Stockholm toegang tot de langste galerie voor beelden- de kunst ter wereld.

Sculpturen, mozaïeken, schilderijen en installaties vullen de gapende ruimten van de Stockholmse ondergrondse en doordringen de mensen die zich door de tunnels reppen van verwondering. In de ondergrondse hallen bloeien bloemen, fluistert een bos en wordt een gewelfd plafond een kolken- de rode lucht. Wie door de tunnels reist wordt door een artistieke nevenwereld gevoerd - een ervaring die u niet mag missen.

De Stockholmse metro, de Tunnelbanan, is veel meer dan een openbaarvervoernetwerk: roltrappen voeren u naar een grottenwereld vol kleuren, structuren en vormen. Tickethallen, plafonds, perrons en tunnelwanden bieden een eindeloze variatie aan tijdelijke en permanente kunst van de jaren

Forenzende Stockholmers kunnen dagelijks van kunst genieten, zoals hier op metrostation Akalla (lijn 11).

vijftig van de vorige eeuw tot heden. Meer dan 150 kunstenaars hebben bijgedragen aan deze verba- zingwekkende onderneming. Zeker 90 van de hui- dige 100 stations zijn nu al verfraaid.

De eerste metrolijn werd in 1950 geopend, maar het zou tot 1957 duren voor de eerste kunst in dit 110 km lange feest voor het oog werd aangebracht. Dat was vooral te danken aan de campagne van de kunstenaressen Vera Nilsson en Siri Derkert om in nauwe samenwerking met de architecten en ingenieurs kunst naar de metro te halen. T-Centralen, de spil van het netwerk, werd als eerste verfraaid met de winnende ontwerpen van een nationale competitie. Egon Möller-Nielsen bouwde terrazzo- sofa's op het bovenste perron. De tunnelwanden werden versierd met *Klaravagnen* van Erland Melanton en Bengt Edenfalks, een abstract patroon van groene, blauwe en roomkleurige glasprisma's.

De beste lijnen voor kunst

De Stockholmse metro kunnen het niet eens worden over welke lijn de mooiste schilderijen biedt, maar lijn 11 naar Akalla is een goede kanshebber. De lijn vertrekt vanaf het laagste perron op T-Centralen; wie de tweede roltrap afdaalt komt in een diepe, geheimzinnige grot terecht. Het perron en de tunnel zijn uit natuursteen gehakt; de ruw gelaten wanden zijn versierd met enorme blauwe bladran- ken tegen een wit-met-blauwe achtergrond.

Let onderweg op station Västra Skogen op de 18 m hoge kop van terrazzowerk, de tegelpatronen en keitjes. Het hoogtepunt van deze lijn is wel Solna Centrum, waar u absoluut even moet uitstap- pen. Tegen een rode achtergrond tekenen zich de silhouetten van groene heuvels en bossen af; een man speelt op een accordeon en hoe langer u kijkt, hoe meer u ontdekt. Dit werk met een groen thema, *Zweden in de jaren zeventig*, werd in 1975 voltooid door Karl-Olov Björk en Anders Åberg.

Aan de andere tak van deze lijn (lijn 10) ligt Tensta, een van de grotere immigrantenwijken met een bevolking van circa 30 verschillende nationalitei- ten. Helga Henschens schilderijen uit de jaren zeventig zijn een vrolijk eerbetoon aan de nieuwko- mers, met ontluikende bloemen en frasen in aller- lei talen. Het interessantste station aan deze lijn is volgens velen echter Kungsträdgården, dat twee prachtige ingangen heeft. Ongewoner zijn de sculp- tuur *Groene Vogel* op Rågsved (lijn 19), de weten- schappelijke, technische en wiskundige symbolen op de halte Tekniska Högskolan (Koninklijk Techno- logisch Instituut, lijn 14) en de fantasietorren in gla- zen vitrines op station Gärdet (lijn 13). □

punt van het volgende schiereiland. Hier vindt u een golfcourse aan zee (een van de oudste aan de westkust) en het Vårdshus Hovs Hallar, een in een zacht glooiend landschap gelegen hotel.

Zandstranden te kust en te keur

Een heuvelrug die vanaf de kust landinwaarts loopt, vormt de natuurlijke grens tussen Skåne en Halland. Dit deel van de kust is rijk aan zandstranden, zoals het **Skummeslövstrand** en het **Mellbystrand**. Ten oosten van de drukke E6 is de omgeving landelijk, met bossen, boerderijen en kronkelende rivieren.

Halmstad ④, de grootste plaats van Halland, ligt aan de Nissan. Het is de thuishaven van het rockduo Roxette, dat in de jaren tachtig van de 20e eeuw internationaal succes had. De rivier is nu een paaigrond voor zalmen. **Halmstads Slott** (Kasteel Halmstad), de ambtswoning van de provinciale gouverneur, is in de 17e eeuw gebouwd voor de Deense koning Christian IV. Het toeristenbureau van Halmstad zetelt hier. Andere bezienswaardigheden zijn de overblijfselen van de stadsmuur en de 13e-eeuwse St.-Nikolaikerk. Verreweg de meeste bezoekers (jaarlijks circa 40.000) gaan echter door naar de populaire badplaats **Tylösand**, 6 km ten westen van de stad, dat een 7 km lang zandstrand heeft. Tylösand wordt beheerst door het enorme Nya Hotel Tylösand, dat over alle voorzieningen van een modern resort beschikt, waaronder veel sportfaciliteiten en twee golfcourses van 18 holes. Andere goede stranden zijn **Östra Strand**, **Ringenas** en **Haverdals strand**.

Circa 25 km ten noorden van Halmstad ligt **Ugglarp** ⑤, waar zich het **Svedinos Biloch Flygmuseum** (tel. 0346-43187; mei en sep. za.-zo. 11.00-16.00 uur; jun. en 17-31 aug. dagelijks 11.00-16.00 uur; jul.-16 aug. dagelijks 10.00-18.00 uur) bevindt. Dit wat rommelige automobiel- en vliegtuigmuseum is met zijn meer dan 100 oude auto's en 31 oude en nieuwe vliegtuigen een paradijs voor de liefhebber. De grotere, modernere vliegtuigen staan buiten, de rest

LAPLAND

Met het dansende noorderlicht en de goudgele middernachtzon lokt Lapland de reiziger naar het land van de Samen in het hoge noorden, waar de hondenslee de taxidienst waarneemt.

Lapland is de noordelijkste en, met zijn 100.000 km², grootste provincie van Zweden. Het is de laatste grote wildernis van Europa. Met zijn bulderende stroomversnellingen, glasheldere meren, bloeiende bergweiden en met sneeuw bedekte bergen trekt het reizigers die op zoek zijn naar rust en adembenemende schoonheid. 's Zomers lonkt het Werelderfgoedgebied Laponia met vier van de wildste nationale parken van het land. 's Winters werpt het noorderlicht zijn kleurige gloed over het IJshotel van Jukkasjärvi, waar langlauf- en hondensleeroutes wachten. Lapland is het woongebied van de Samen, de inheemse bevolking van het noorden, wier cultuur centraal staat in het Silvermuseum van Arjeplog, in het Ájtte Svenskt Fjäll-och Samemuseum in Jokkmokk en tijdens de wereldberoemde februarimarkt in dezelfde stad.

In de Baedeker-gids van Noorwegen en Zweden uit 1892 staat: 'Het uitgestrekte Zweedse Norrland wordt gezien het geringe aantal bezienswaardigheden, de grote afstanden en de gebrekkige verbindingen zelden door reizigers aangedaan.' Vandaag de dag doet die wat geringschattende constatering de waarheid geweld aan. De afstanden mogen dan groot zijn, de moderne verbindingen zijn prima: er loopt een spoorlijn naar het hoge noorden en de wegen zijn goed. En voor wie denkt dat er weinig bezienswaardigheden zijn: wat te denken van het magnifieke landschap? Laplands hooglanden, meren en bergen be-

horen tot de mooiste van Europa en kunnen moeiteloos wedijveren met door mensenhanden gemaakte attracties.

U krijgt het beste beeld van de onmetelijkheid van Lapland door van het zuiden naar het noorden te rijden over de binnenlandse hoofdweg E45. Op die manier ontvouwt zich tijdens uw rit een spectaculair landschap dat zich gestaag opbouwt tot een grandioze climax.

Het zuiden van Lapland

Dorotea ❶ is genoemd naar koningin Fredrika Wilhelmina Dorotea, de gema-

Same-herder.

REISINFORMATIE

Vervoer

Reizen naar Zweden.....	298
Met het vliegtuig.....	298
Met de trein.....	298
Met de boot.....	298
Met de bus.....	298
Met de auto.....	298
Vervoer in Zweden.....	298
Van en naar	
de luchthaven.....	299
Binnenlandse vluchten.....	299
Met de boot.....	299
Met de trein.....	299
Met de bus.....	300
Met de metro.....	300
Met de auto.....	300
Taxi's.....	301
Met de fiets.....	301
Te voet.....	301

Accommodatie

Hotels.....	302
Bed and breakfast.....	302
Hostels.....	302
Motels.....	302
Stuga's.....	302
Campings.....	302
Stockholm.....	303
Rondom Stockholm.....	304
Verder buiten Stockholm.....	304
Göteborg.....	305
Malmö.....	305
Zuid-Zweden.....	306
Småland.....	306
Gotland.....	306
De westkust.....	307
De grote meren.....	307
Het Götakanaal.....	308
Dalarna.....	308
De centrale gebieden.....	309
Lapland.....	309
De noordoostkust.....	310

Uit eten

Uit eten.....	311
Drinken.....	311
Stockholm.....	312
Rondom Stockholm.....	313
Göteborg.....	313

Malmö.....	314
Zuid-Zweden.....	315
Småland.....	315
Gotland.....	316
De westkust.....	316
De grote meren.....	316
Het Götakanaal.....	316
Dalarna.....	317
De centrale gebieden.....	317
Lapland.....	318
De noordoostkust.....	318

Activiteiten

Uitgaan.....	319
Algemeen.....	319
Nachtclubs en disco's.....	319
Bars en livemuziek.....	320
Kunst en cultuur.....	321
Muziek.....	321
Toneel.....	322
Bioscopen.....	323
Sport.....	323
Buitenactiviteiten.....	323
Om naar te kijken.....	323
Om zelf te doen.....	323
Activiteiten voor	
kinderen.....	324
Winkelen.....	324
Wat en waar te koop.....	324

Praktische informatie

Alarmnummers.....	326
Ambassades en	
consulaten.....	326
Douanevoorschriften.....	326
Elektriciteit.....	327
Etiquette.....	327
Fotografie.....	327
Gehandicapte reizigers.....	327
Geldzaken.....	327
Gezondheid en	
medische zorg.....	328
Homoseksualiteit.....	328
Kinderen.....	328
Klimaat.....	328
Maten en gewichten.....	329
Media.....	329
Officiële feestdagen.....	329
Openingstijden.....	329
Post.....	329

Reisbudget.....	329
Religie.....	330
Telecommunicatie.....	330
Toegangsprijzen.....	330
Toeristische informatie.....	330
Veiligheid en criminaliteit.....	330

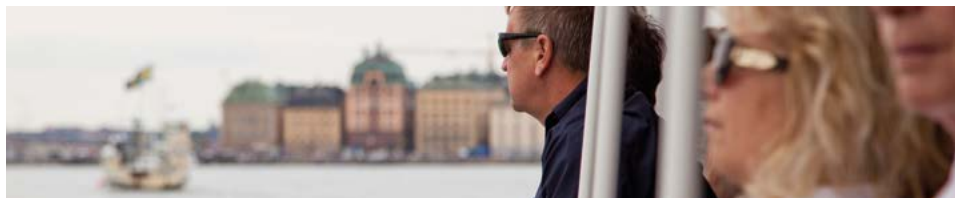
Taal

Het alfabet.....	331
Handige woorden en	
uitdrukkingen.....	331
Winkelen.....	331
Eten en drinken.....	331
Dagen van de week.....	332
Maanden van het jaar.....	332
Getallen.....	332

Lezenswaard

Andere <i>Insight Guides</i>	333
Architectuur.....	333
Biografieën.....	333
Eten.....	333
Fictie.....	333
Geschiedenis.....	333
Kinderboeken.....	333
Kunst en design.....	333

Fotoverantwoording.....	334
Colofon.....	335
Index.....	336

V ERVOER

REIZEN NAAR EN VERVOER IN ZWEDEN

REIZEN NAAR ZWEDEN

Met het vliegtuig

SAS Scandinavian Airlines is onderdeel van Star Alliance, de alliantie van samenwerkende luchtvaartmaatschappijen, die vluchten verzorgt tussen de grote wereldsteden en Zweden.

De belangrijkste luchthaven van Zweden is Stockholm Arlanda (www.swedavia.se/arlanda), die 37 km ten noorden van Stockholm ligt. Veel budgetmaatschappijen vliegen echter ook op Stockholm Bromma (www.swedavia.se/bromma; 8 km ten noordwesten van Stockholm), Stockholm Skavsta (www.skavsta.se; 100 km ten zuidwesten van Stockholm) en Stockholm Västerås (<http://vst.nu>; 100 km ten westen van Stockholm).

Göteborg en Malmö, andere grote Zweedse steden, beschikken ook over internationale luchthavens. Dit zijn respectievelijk Göteborg Landvetter (www.swedavia.se/landvetter) en Malmö-Sturup (www.swedavia.se/malmo). Budgetmaatschappijen vliegen ook wel op Göteborg City Airport (www.goteborgcityairport.se).

Het kan de moeite waard zijn om naar het Deense Kopenhagen te vliegen (www.cph.dk) en daar op de goedkope en frequent rijdende trein te stappen die over de Sontbrug naar Malmö gaat.

Luchtvaartmaatschappijen

Er zijn meerdere luchtvaartmaatschappijen, zoals SAS en KLM, die dagelijks naar Stockholm, Göteborg en het Deense Kopenhagen vliegen.

KLM vliegt dagelijks diverse keren van Amsterdam naar een aantal

bestemmingen in Zweden. Via de website van KLM kunt u de mogelijkheden bekijken.

Vanaf Schiphol vliegt Lufthansa niet rechtstreeks naar Zweden, maar met een korte stop in Frankfurt, Hamburg of München. De reis duurt wat langer, maar er zijn wel veel vluchten per dag.

Vanuit Brussel vliegt Brussels Airline meerdere malen per dag naar Stockholm Bromma en Göteborg.

SAS, tel.: 0900-74663727,

www.flysas.com

KLM, www.klm.com

Brussels Airlines, www.brusselsairlines.be

Norwegian, tel.: 00-47-21490015,

www.norwegian.com

Lufthansa, www.lufthansa.com/nl

Met de trein

Vooral in de zomer zijn er uitstekende treinverbindingen die via Kopenhagen naar Stockholm voeren. In Nederland en België kan op verschillende stations worden ingestapt.

Meer informatie vindt u bij:

NS International, www.nsimernational.nl

NMBS, www.belgianrail.be

Met de boot

Wanneer u met de boot naar Zweden wilt reizen, kunt u kiezen uit verschillende ferry's die vanuit steden in Duitsland, Denemarken of Polen vertrekken.

Meer informatie vindt u bij:

Stena Line, www.stenaline.nl

Scandlines, www.scandlines.nl

Met de bus

Eurolines is de grootste aanbieder van busreizen in Europa en rijdt op 27 bestemmingen in Zweden. Vanuit

verschillende opstapplaatsen in Nederland en België vertrekken wekelijks bussen die een directe bestemming hebben. Een busreis is veruit de goedkoopste manier om naar Zweden te reizen.

Meer informatie vindt u bij:

Eurolines Nederland, tel.: 020-

5608788, www.eurolines.nl

Eurolines België, tel.: 02-2741350,

www.eurolines.be

Met de auto

De Sontbrug, een 16 km lange vaste verbinding tussen Kopenhagen en Malmö, heeft de reis naar Scandinavië met eigen auto een stuk eenvoudiger gemaakt.

VERVOER IN ZWEDEN

Het openbaar vervoer in Zweden is goed geregeld en de betaalbare trein-, bus- en bootverbindingen worden vaak door de overheid gesubsidieerd. Stockholm heeft een uitstekend metrosysteem en Göteborg beschikt over een uitgebreid tramnet. De wegen zijn goed onderhouden en openthoud of files komen er praktisch niet voor. Automobilisten dienen er echter wel rekening mee te houden dat er soms elanden of rendieren op de weg belanden, waardoor gevaarlijke situaties kunnen ontstaan.

Vooral in het zuiden en midden van Zweden is het spoor- en wegennet zeer efficiënt en uitgebreid. Als u verder naar het noorden reist, worden de afstanden groter en neemt het aantal voorzieningen af. Veel zakenmensen en toeristen maken om tijd te besparen gebruik van binnenlandse vluchten en er zijn dan ook talloze regionale luchthavens. Daarnaast

A

ACCOMMODATIE

HOTELS, JEUGDHERBERGEN EN STUGA

Hotels

Zweedse hotels zijn doorgaans van heel goede kwaliteit en kunnen prijzig zijn. In het weekend gaan de prijzen naar beneden; in de zomervakantie worden er veel minder kamers geboekt door zakenmensen waardoor de prijzen in die periode ook dalen. Grote internationale hotelketens zijn er weinig in Zweden en accommodatie wordt voornamelijk aangeboden door Scandinavische ketens als Scandic (tel.: 08-51751700, www.scandichotels.se), Sweden Hotels (tel.: 0771-777800, www.swedenhotels.se) of Elite Hotels (tel.: 0771-788789, www.elite.se). Vooral buiten de grote steden zijn veel zelfstandig opererende, en daardoor karaktervolle, hotels te vinden. Deze zelfstandige hotels bevinden zich nogal eens in verbouwde herenhuizen of landhuizen. De beste staan vermeld op de website van Countryside Hotels Sweden (www.countrysidehotels.se). Voor Zweedse hotels geldt het Europese classificatiesysteem: hotels worden in dit systeem op 270 punten beoordeeld en kunnen tussen de 1 en 5 sterren krijgen.

Kortingen

In de zomer verlenen alle hotels die tot een keten behoren korting. In Stockholm, Göteborg en Malmö worden daarnaast het hele jaar door weekendarrangementen aangeboden, die vaak inclusief openbaar vervoer en toegang tot bezienswaardigheden zijn.

Bed and breakfasts

De bed and breakfast (B&B) wordt steeds populairder. Adressen met een bordje *Rum* ('Ruimte') bieden alleen logies, geen ontbijt. De prijzen zijn heel redelijk. In heel Zweden zijn ongeveer

250 boerderijen die ook een B&B exploiteren of waar u helemaal zelfstandig kunt verblijven. (www.bopalangard.org).

Hostels

Zweden heeft circa vierhonderd hostels (*vandrarhem*), die onder meer zijn gevestigd in landhuizen en middeleeuwse kastelen, maar ook in moderne gebouwen en op zeilschepen. Een mooi voorbeeld is de *STF af Chapman*, een honderd jaar oud schip in de haven van Stockholm. Hostels bevinden zich vooral in Zuid- en Midden-Zweden. Langs de bijzondere scherenkust van Stockholm zijn ook veel hostels. Hostels bieden een uitstekend onderkomen als u een niet al te dure vakantie wilt hebben. De meeste kamers hebben twee of vier bedden en soms zijn er familiekamers. Sommige hostels verzorgen ook maaltijden of tussendoortjes; de meeste berekenen extra geld voor beddengoed en handdoeken, u kunt dus besparen door dat zelf mee te nemen. In de zomer dient u altijd te reserveren. Neem voor meer informatie contact op met de STF, de Zweedse toeristenvereniging (tel.: 08-4632100, www.stfturist.se).

Motels

In Zweden zijn veel motels. Ze vormen een geschikt onderkomen voor families die een rondreis door het land maken, omdat ze zich vaak aan de rand van een stad of in een mooi gebied bevinden en goed bereikbaar zijn. Veel motels beschikken over familiekamers met vier bedden; de tarieven zijn redelijk. Informeer naar adressen bij de lokale toeristenbureaus.

Stuga's

Voor de echte Zweedse ervaring huurt u een *stuga*, een huisje op het platteland. Ze zijn ook wel te vinden op campings of in de grotere vakantieparken, maar de mooiste staan op afgelegen plekjes in de natuur. *Stuga's* beschikken meestal over keukengerei en dekens, maar er is geen linnen-goed. *Stuga's* in vakantieparken bieden vaak iets meer luxe en de parken hebben extra voorzieningen, zoals een restaurant, zwembad en tennis- of badmintonbanen. Informeer bij het lokale toeristenbureau of bij Novasol (www.novasol.co.uk, ruim drieduizend huisjes in Zweden) en Eurocottage (www.eurocottage.com, tweeduizend vakantiehuizen).

Campings

Zweden zijn dol op kamperen en er zijn door het hele land circa duizend campings te vinden. Campings liggen vaak in schitterende natuurgebieden en zijn doorgaans van uitstekende kwaliteit. De meeste zijn geopend van begin juni tot eind augustus, maar er zijn ook eenvoudiger campings waar u buiten het hoogseizoen goed terecht kunt.

De tarieven behoren tot de laagste van Europa. Huisjes, (sta)caravans en campers zijn ook te huur. Als u de kampeerkaart Camping Key Europe (www.campingkey.com) aanschaft, kunt u overal snel in- en uitchecken, bent u tijdens het kamperen verzekerd, krijgt u korting op sommige ferry's en betaalt u minder tol voor de Sontbrug. U dient hem aan te schaffen voor u naar Zweden vertrekt. U kunt hem ook via de ANWB aanschaffen. Veel goede informatie over campings in Zweden vindt u op: www.camping.se.

U IT ETEN

ETEN EN DRINKEN IN ZWEDEN

Uit eten

Wat te eten

Zweden, ooit het land van *humans-kost* ('dagelijkse kost'), beleeft op culinair gebied een wedergeboorte en Zweedse chef-koks uiten op creatieve wijze hun liefde voor de *New Nordic*-keuken. Deze nieuwe stroming is in zwang geraakt dankzij het wereldberoemde Noma in Kopenhagen. Dit restaurant heeft zich volledig gericht op eenvoudig maaltijden die van verse, lokale en biologische ingrediënten worden bereid.

Er is een hernieuwde waardering ontstaan voor lokale producten en ingrediënten, zoals rendier-, herten- en elandvlees, vis uit de rivieren, meren en zee, en paddestoelen en bessen die worden gevonden in de bossen en op de toendra's van het hoge noorden van Zweden. De traditionele keuken van de lokale Sami-cultuur is daarbij eveneens van grote invloed.

U zult nog altijd traditionele gerechten aantreffen als *köttbullar* (gehaktballetjes in een pittige vossenbessensaus), *pytt i panna* (een braadschotel van aardappelen, uien, vlees en worst), *ärtsoppa* (erwtensvarkensvleessoep) en *Janssons frestelse* (een romige ovenschotel van geraspte aardappelen, haring en ui). De nieuwe Scandinavische keuken serveert deze gerechten ook, maar dan in een modern jasje.

Sill (zure haring) met nieuwe aardappeltjes is niet iets wat iedereen lekker zal vinden, maar dit gerecht hoort op en top bij de Zweedse midzomer. Zalm staat vaak op het menu en wordt, anders dan in veel andere landen, niet echt als een luxeproduct beschouwd. *Gravad lax* (gemarineerde zalm) en *rökt lax*

(gerookte zalm) worden vaak bij een *smörgåsbord* opgediend.

Zweden is een natie van vlees- en visliefhebbers, maar in de drie grote steden vindt u ook genoeg vegetarische restaurants; daarnaast staat bij de meeste eetgelegenheden ook een vegetarisch gerecht op de kaart.

Waar te eten

Het aantal Zweedse restaurants is de laatste tien jaar explosief gegroeid. Uit eten gaan kan behoorlijk prijzig zijn, maar het eten is gevarieerd, van uitstekende kwaliteit en vaak van lokale, biologische oorsprong. In Stockholm, Göteborg en Malmö zijn in restaurants wereldberoemde chef-koks aan het werk.

Göteborg en de kust zijn een paradijs voor liefhebbers van vis en zeevruchten. Smögen bijvoorbeeld, staat bekend om zijn garnalen en Grebbestad om de oesters. De restaurants in Malmö profiteren van het feit dat de stad in Skåne, de Zweedse graanschuur, ligt. Ze worden daarnaast beïnvloed door het nabijgelegen Kopenhagen. In Stockholm worden de beste producten uit heel Zweden en daarbuiten geserveerd, waardoor deze stad inmiddels een opwindende bestemming voor gastronomen is geworden.

Een goede website om de beste restaurants te vinden is White Guide (www.whiteguide-sweden.com), die jaarlijks meer dan zeshonderd restaurants uit het hele land bespreekt.

Als u niet te veel geld wilt uitgeven, bestel dan een *dagens rätt* ('dagschotel'), die gewoonlijk bestaat uit een hoofd-gerecht, salade en een (alcoholvrij) drankje, alles tegen een vaste prijs. De markthallen in Malmö, Göteborg en Stockholm (Östermalms-

hallen en Hötorgshallen), zijn de moeite waard vanwege de lekkere hapjes die u daar kunt vinden.

Fastfood is overal te koop en in de alomtegenwoordige *korvkiosk* zijn gegrilde kip, worstjes, hamburgers en *tunnbrödsrulle* (aardappelpuree, worst en tomatensaus verpakt in een zacht broodje) te krijgen. Soms wordt ook *strömming* (gebakken haring) en aardappelpuree geserveerd.

Wanneer te eten

In Zweden eet men relatief vroeg op de dag. In restaurants wordt de lunch vanaf 11.00 uur geserveerd en in kleinere restaurants, vooral op het platteland, wordt het diner opgediend van 18.00 tot 22.00 uur.

Drinken

De gezellige koffiehuizen in Zweden zijn een aparte vermelding waard. Het is een echt Zweedse gewoonte om met vrienden af te spreken voor een *fika* ('koffiepauze') en onder het genot van een kop dampende koffie en een kaneelbroodje kletsend de tijd door te brengen. Er duiken steeds meer hippe koffietentjes op en sommige branden zelfs hun eigen koffiebonen.

Alcoholische drankjes zijn zeer prijzig. Buiten restaurants en bars is bier, wijn en sterkedrank alleen te koop in de Zweedse staatswinkels *Systembolaget*. De leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol bij *Systembolaget* is twintig jaar; bij bars en restaurants is dat achttien jaar.

In Zweden wordt meer bier dan wijn gedronken; als biersoort is de gewone lager het gangbaarst, maar ambachtelijk gebrouwen bier wordt steeds populairder. In Zweden wordt ook uitstekende schnaps gemaakt, die vaak bij haring wordt gedronken.

A CTIVITEITEN

UITGAAN, KUNST EN CULTUUR, FESTIVALS, WINKELN EN BUITENACTIVITEITEN

UITGAAN

Algemeen

Zoals in zoveel andere landen is er een bloeiend nachtleven in de grotere steden, terwijl het er in kleine steden en op het platteland een stuk rustiger aan toegaat. Veel van de in deze gids genoemde hotels beschikken over een bar of nachtclub en hebben soms zelfs livemuziek. Universiteitssteden als Uppsala, Lund, Linköping en Umeå hebben dankzij de studenten een bloeiend nachtleven.

Als Zweden uitgaan, combineren ze vaak een restaurantbezoek met een bezoek aan een bar of nachtclub. Veel uitgaansgelegenheden hebben dan ook zowel een restaurant als een bar en zijn in het weekend geopend tot 01.00 uur.

Skiresorts als Åre en Sälen bieden tijdens het wintersportseizoen ook veel vertier (vooral voor jongeren). Tijdens de levendige en populaire après-ski spelen bandjes vaak covers van bekende nummers.

Op het platteland en in de kleinere steden is *dansband*-muziek zeer geliefd. Dit is een Zweeds soort countrymuziek waarop de foxtrot en een soort jive wordt gedanst. Als u van dansen houdt, is dit misschien leuk om te proberen; u ontmoet er in elk geval de lokale bevolking. Houd er wel rekening mee dat het dansen vaak pas na middernacht begint.

In Zweden wordt doorgaans, en zeker buiten de grote steden, alleen in het weekend gedronken. Omdat alcohol zeer prijzig is, kan een avondje stappen behoorlijk duur uitvallen. Veel jongere Zweden bezoeken voordat ze uitgaan een *Systembolaget*, een staatswinkel waar alcohol wordt

verkoch; ze slaan alcohol in en geven thuis een preparaty voor ze de stad ingaan. De minimumleeftijd voor het kopen van alcohol is twintig jaar. Neem zo nodig een identiteitsbewijs mee.

Zeer aan te bevelen zijn de jazz-clubs en pianobars, waar u laat op de avond in een rustiger en ontspannen omgeving iets kunt drinken.

Nachtclubs en disco's

Openingstijden

Nachtclubs sluiten meestal rond 03.00 uur (in Stockholm is dat soms 05.00 uur). Helaas staan er na 21.00 of 22.00 uur bij de meeste nachtclubs lange rijen, ook al is er binnen nog plaats genoeg. Het is een hinderlijke manier om te laten zien dat de club populair is. Als u vroeg komt en een tafeltje reserveert om er te dineren, hoeft u niet te wachten. Bovendien hoeft u dan ook geen entreegeld te betalen.

Leeftijdsgrens

Als u nog geen 25 jaar oud bent, kan het soms lastig zijn om tot bepaalde clubs te worden toegelaten. Sommige clubs hanteren een minimumleeftijd tot wel 26 jaar voor mannen en 24 jaar voor vrouwen.

Kledingvoorschrift

Het Zweedse nachtleven is een chique aangelegenheid. U kunt zich maar beter netjes kleden, anders loopt u kans om bij sommige bars en clubs niet te worden toegelaten.

Stockholm

Akkurat

Hornsgatan 18
Tel. 08-6440015
www.akkurat.se
Een populair etablissement in

Södermalm met op zondagavond goede blues, rock en soul, en een groot assortiment bieren en whisky's. Open ma. tot 24.00 uur, di. t/m zo. tot 1.00 uur.

Berns

Berzelii Park 6
Tel. 08-56632200
www.berns.se

Dit amusementspaleis in het Berzelii Park bestaat al sinds 1863, maar is sinds de grote renovatie rond de eeuwwisseling aan een tweede jeugd begonnen. U vindt er diverse stijlvolle bars, waaronder de Berns Bar met zijn kristallen kroonluchters, een cocktailbar met een glazen veranda en een kelderbar die een trendy publiek trekt. Met optredens van grote artiesten.

Café Opera

Operahuset
Tel. 08-6765807
www.cafeopera.se

Prijzig maar immer populair café-restaurant annex nachtclub (vanaf circa 24.00 uur), met een mix van oudere en jongere bezoekers. De vrijdag staat er in het teken van soul, disco en *dansband*.

Absolut Ice Bar

Vasaplän 4
Tel. 08-50563520
www.icebarstockholm.se

De eerste permanente 'ijsbar' ter wereld. Het interieur (waar het -5°C is) is volledig van Laplands ijs gemaakt, tot de glazen aan toe. Een enigszins commercieel concept, maar leuk om een keer mee te maken. Reserveren is noodzakelijk.

Mälarsalen

Torkel Knutssonsgatan 2
(juni-aug. gesloten)
Tel. 08-6583000
www.malarsalen.se
Gerennommeerde club, gevestigd in een voormalige brouwerij, waar

P PRAKTISCHE INFORMATIE

EEN HANDIG OVERZICHT VAN PRAKTISCHE INFORMATIE, IN ALFABETISCHE VOLGORDE

A Alarmnummers 326	Gezondheid/medische zorg 328	P Post 329
Ambassades en consulaten 326	H Homoseksualiteit 328	R Reisbudget 329
D Douanevoorschriften 326	K Kinderen 328	Religie 330
E Elektriciteit 327	Klimaat 328	T Telecommunicatie 330
Etiquette 327	M Maten en gewichten 329	Toegangsprijzen 330
F Fotografie 327	Media 329	Toeristeninformatie 330
G Gehandicapte reizigers 327	O Officiële feestdagen 329	V Veiligheid en criminaliteit 330
Geldzaken 327	Openingstijden 329	

Ambassades en consulaten

Nederland

Zweedse ambassade in Nederland

Jan Willem Frisoalaan 3
2517 JS Den Haag
Tel.: 070-4120200
www.swedenabroad.com/nl-NL/Embassies/Haag/

Nederlandse ambassade in Zweden

Götgatan 16A
118 46 Stockholm
Postbus 15048
104 65 Stockholm
Tel.: 0046-855693300
www.nlemb.se

Nederlands Consulaat Generaal in Zweden

Drottninggatan 56
Postbus 327
401 25 Göteborg
Tel.: 0046-31158820

België

Zweedse ambassade in België

Luxemburgstraat 3
1000 Brussel
Tel.: 02-5101111
www.swedenabroad.com/en-GB/Embassies/Brussels/

Belgische ambassade in Zweden

Kungsbroplan 2
101 38 Stockholm
Postbus 1040
101 38 Stockholm
Tel.: 0046-853480200
www.diplomatie.be/stockholmnl

Belgisch Consulaat in Zweden

Chalmers Teknikpark
Sven Hultingsgata 9
412 88 Göteborg
Tel.: 0046-317724080

D Douanevoorschriften

Identiteitsbewijzen

Inwoners van Noord-Europa kunnen met een geldig paspoort negentig dagen in Zweden verblijven; een visum is normaal gesproken niet nodig. Zweden is een Schengenland en reizigers uit andere Schengenlanden hoeven doorgaans geen paspoort te tonen als ze Zweden binnenkomen via een ander Scandinavisch land. Vanaf

januari 2016 worden er echter, in een poging het aantal migranten naar Zweden te verminderen, controles uitgevoerd onder personen die via Denemarken naar Zweden reizen.

Als u van plan bent om langer dan negentig dagen in Zweden te verblijven, dient u als u eenmaal in het land verblijft een visum aan te vragen. Kijk op www.migrationsverket.se voor meer informatie.

Invoerbepalingen

Voor actuele informatie verwijzen wij u naar: www.belastingdienst.nl/douane (voor reizigers vanuit Nederland) en www.fiscus.fgov.be/interfdaNL/nl/citizens/op_reis.htm (voor reizigers vanuit België).

Huisdieren mogen worden meegenomen, maar daar zijn diverse regels aan verbonden (EU-paspoort, entingen, ontworming etc.). Kijk voor de actuele regels op de website van Zweedse Landbouwkundige dienst <http://www.jordbruksverket.se>.

Medicijnen

Indien u medicijnen gebruikt die onder de Opiumwet vallen, dan dient u op tijd een Schengenverklaring aan te vragen om problemen te voorkomen. Andere medicijnen mag u gewoon meenemen, maar neem ze wel mee in de

Alarmnummers

Het algemene alarmnummer in Zweden is net als in Nederland en België **112**.

T AAL

ZWEEDS VOOR BEGINNERS

Het alfabet

Het Zweedse alfabet heeft 29 letters, de drie extra letters zijn de å, ä en ö. Deze drie letters komen in het alfabet na de letter z. Om bijvoorbeeld de naam Åkerblad in het telefoonboek te vinden, kijkt u helemaal achter in.

Handige woorden en uitdrukkingen

Accommodatie

Te huur Att hyra
Kamer te huur Rum att hyra
Huisje Stuga
Sauna Bastu
Wasserette Tvättomat
Stomerij Kemtvätt
Vies Smutsigt
Schoon Ren

Algemeen

Ja Ja
Nee Nej
Hallo Hej
Vaarwel Hejdå
Dank u Tack
Alstublieft Tack/Var så god
Spreekt u Engels? talar du engelska?
Ik spreek alleen Nederlands Jag talar bara holländska
Toilet Toalett
Heren Herrar
Dames Damer
Vrij Ledig
Bezet Upptagen
Niet roken Rökning förbjuden
Goedemorgen God morgon
Goedemiddag God eftermiddag
Goedenavond God kväll
Vandaag Idag
Morgen I morgon
Gisteren I går
Goedendag Goddag
Hoe laat is het? Hur mycket är klockan?

Het is (de tijd is) Den är (klockan är)
Wat is uw naam? Hur var namnet?
Mijn naam is Jag heter
Kan ik u helpen? Kan jag hjälpa till?
Ik begrijp het niet Jag förstår inte
Ik weet het niet Jag vet inte

Ongevallen

Drogist/apotheek Apotek
Eerstehulp Akutmottagning/
 Vårdcentral
Ziekenhuis Sjukhus
Dokter Doktor
Politiebureau Polisstation

Onderweg

Vliegtuig Flygplan
Bus Buss
Auto Bil
Parkeergarage Parkering, Garage
Trein Tåg
Hoe kom ik in? Hur kommer jag till?
Waar is ...? Var finns...?
Rechts Höger
Aan de rechterkant Till höger
Links Vänster
Aan de linkerkant Till vänster
Recht door Rakt fram

Winkelen

Ingang Ingång
Uitgang Utgång
Geen toegang Ingen ingång
Open Öppen/öppet
Gesloten Stängt
Te koop Att köpa
Warenhuis Varuhus
Eten Mat
Vrij Ledigt
Kruidenier (op het platteland)
 Lanthandel
Handwerk Hemslöjd
Geld Pengar
Winkel Affär
Kleding Kläder
Overjas Kappa, Överrock

Jack Jacka
Kostuum Kostym
Schoenen Skor
Rok Kjol
Trui Tröja, jumper
Wat is de prijs? Vad kostar det?
Dit kost Det kostar

Eten en drinken

Ontbijt Frukost
Lunch Lunch
Diner Middag
Eten Äta
Drinken Dricka
Proost Skål!
Slijterijvergunning Systembolaget
Kan ik bestellen? Får jag beställa?
Kan ik de rekening krijgen? Kan jag få notan?

Menukaart

Voorgerechten Förrätter
Hoofdgerechten Huvudrätter, varmrätter
Nagerechten Desserten
Drank Dryck

Ingrediënten

Blomkål Bloemkool
Blåmusslor Mosselen
Bläckfisk Inktvis
Bröd Brood
Bär Bessen
Fisk- och skaldjursgryta Vis-, schaal- en schelpdierschotel
Fläsk Varkensvlees
Grillad Gegrild
Grädd Room
Grönsaker Groenten
Helstekt Braadstuk
Hjortron Bergbraambes
Hummer Kreeft
Jordgubbar Aardbeien
Kalkon Kalkoen
Kalv Kalfsvlees
Kyckling Kip